

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-8\(37\)-58-73](https://doi.org/10.32405/2218-7650-8(37)-58-73)
УДК 373.5.018.43

Віролайн Оксана Василівна,

заступник директора з навчально-виховної роботи
комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 58»

Дніпровської міської ради,

Дніпро, Україна;

аспірантка кафедри педагогіки, адміністрування
та соціальної роботи

Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Київ, Україна.

Науковий керівник – В. А. Гладуш

vera.77.147@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано наукові дослідження українських учених у галузі дистанційної освіти. Наголошується на важливості запровадження дистанційної системи освіти в закладах загальної середньої освіти, оскільки вона дає змогу швидко отримувати нові сучасні знання, а також підвищувати ефективність функціонування сфер освітньої діяльності завдяки інформаційним технологіям. Така система освіти сприяє індивідуалізації процесу навчання, спонукає учнів до самостійної роботи, сприяє формуванню в них інформаційної культури, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації. Розглянуто різноманітні способи та підходи вітчизняних учених до вирішення зазначеної проблеми. Передусім, слід розробити науково-методичні засади та дидактичні умови організації дистанційного навчання, підготувати й апробувати численні, вузько спрямовані моделі дистанційного навчання, узагальнити та систематизувати вітчизняний і закордонний досвід дистанційного навчання, системного впровадження результатів наукових досліджень переважно у роботі закладів вищої освіти. Встановлено, що системи, яка б могла динамічно взаємодіяти зі здобувачами середньої загальної освіти, ураховуючи їхні освітні потреби та індивідуальні особливості, на сьогодні не існує.

Ключові слова: дистанційна освіта; інформаційні технології; дистанційні курси; освітній процес; інформаційно-комунікаційні засоби; інформаційний простір.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Забезпечення високого рівня якості освіти – головне завдання реформування вітчизняної системи навчальних закладів середньої освіти, що відіграє ключову роль у підвищенні критеріїв успішного навчання. Сучасні інформаційні технології допомагають вирішити зазначену проблему завдяки широкому застосуванню в закладах загальної середньої освіти форм та методів дистанційного навчання. В умовах реформування освітньої системи України на це звертається увага у межах Закону України «Про загальну середню освіту»; Положення про дистанційне навчання; На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2003 року № 1494 «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Численна кількість праць із питання впровадження дистанційного навчання в освітню систему вказує на значний інтерес сучасних учених до проблеми, що розглядається, яка має методичну спрямованість.

У філософській рефлексії феномену дистанційної освіти, виконаній О. Абакумовою [1], ідеться про пошуки досягнення відповідності сучасної системи освіти умовам і запитам суспільного розвитку.

Науковці О. Малярчук [2] та Р. Шаран [3], проаналізувавши досвід упровадження дистанційної освіти у США, окреслили можливості використання її прогресивних ідей у системі вищої освіти України.

О. Кириленко [4] змістовно обґрунтовано та виявлено диференціацію організації дистанційного навчання викладача закладу вищої технічної освіти (ЗВТО), О. Захар [5] та О. Самойленко [6] запропонували методичну систему підвищення кваліфікації вчителів інформатики із застосуванням технологій дистанційного навчання, Л. Ляхоцька [7] розглядала інтеграцію очних і дистанційних форм навчання підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти, під керівництвом А. Карташової [8] розроблено автентичну концепцію проектування інформаційно-освітнього середовища професійно-навчальних педагогічних закладів.

Проведено низку досліджень упровадження дистанційного навчання в системі вищої освіти різних галузей. Н. Жевакіна [9], П. Федорук [10], М. Умрик [11], С. Дичковський [12], Ю. Новіков [13], О. Хара [14], І. Герасименко [15], Т. Гарбуз [16], М. Моцар [17], Є. Прокоф'єв [18] опікувалися проблемою якісного навчання студентів завдяки впровадженню дистанційної освіти.

Небагато українських учених розглядали впровадження елементів дистанційної навчання в закладах загальної середньої освіти. Проблемою використання дистанційних технологій у процесі навчання фізики в загальноосвітніх навчальних закладах опікувався М. Моклюк [19], методику

дистанційного навчання геометрії учнів основної школи, Т. Колчук вивчав [20], проблему використання лінгвістичних засобів та термінології, які частково відповідають сучасним вимогам, розглядала Г. Шиліна [21].

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – проаналізувати наукові дослідження українських учених у галузі дистанційної освіти.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні основи використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі закладів освіти.
2. Визначити основні проблеми та недоліки впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Дистанційне навчання необхідно розглядати рівноцінно і як систему, і як процес. Порівняно з іншими формами формальної освіти, дистанційне навчання передбачає теоретичне осмислення всього етапу педагогічного проектування, його змістової та педагогічної складових. Відповідно завданнями етапу педагогічного проектування є створення електронних курсів, електронних підручників, електронних демонстраційних матеріалів, системи комп'ютерних тестів, комплексних засобів навчання, розроблення педагогічних технологій організації процесу навчання в мережі, курс дистанційного навчання, вимоги до яких зазначено в Положенні про електронні освітні ресурси України: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2012 № 1060.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення поставленої мети використано теоретичні методи наукового дослідження: аналіз науково-педагогічної, науково-технічної та навчально-методичної літератури з теми дослідження; вивчення й узагальнення вітчизняного та закордонного педагогічного досвіду застосування дистанційного навчання; збирання відомостей щодо процесу навчання та застосування дистанційного навчання в освітніх закладах.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

На сучасному етапі розвитку суспільства стрімко збільшується швидкість набування нових знань, зростає потреба в їх удосконаленні. Важливий засіб підвищення ефективності функціонування сфер освітньої діяльності – інформаційні технології. Вітчизняні науковці знаходяться у

постійному пошуку засобів, форм та методів успішного впровадження дистанційної освіти в Україні. Зокрема, О.Самойленко у 2007 р. розглядав організаційно-методичні засади розвитку фахової компетентності викладачів інформатики вищих навчальних закладів за дистанційною формою [6]. Науковець також запропонував низку організаційних схем відбору форм, методів та дидактичних умов навчання.

Маючи на меті розкрити особливості організації дистанційного навчання, а також експериментально перевірити педагогічні умови ефективності підготовки викладачів закладів вищої технічної освіти до організації дистанційного навчання, О.Кириленко у 2008 р. обґрунтував та виявив диференціацію організації дистанційного навчання [4]. Науковець дослідив критерії і показники сформованості педагогічної компетентності викладача ЗВТО в умовах дистанційної форми навчання.

Доцільність та ефективність застосування дистанційних технологій у галузі освіти цілковито залежить від міри підготовленості педагогів до реалізації програми дистанційного навчання, науково-методологічного та матеріально-технічного забезпечення. Ефективність певною мірою залежить також від готовності учнів навчатися за дистанційною формою освіти. Визначним, першочерговим є процес опанування майбутніми педагогами технологій дистанційного навчання, які сприяють індивідуалізації ефективності навчального процесу в умовах закладу загальної середньої освіти. На початку 2009 р. Н.Жевакіна розглядала педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті. У процесі експерименту було розроблено [9] навчально-методичне забезпечення підготовки курсів дистанційного навчання для студентів гуманітарних спеціальностей, дистанційний курс «Підготовка автора та тьютора для організації дистанційного навчання» для викладачів та студентів.

Ідею застосування інформаційних технологій для підвищення якості навчання, враховуючи інтенсифікацію навчального процесу й перехід до нових стандартів, які нині неможливі без упровадження в процес навчання різноманітних автоматизованих навчальних систем, розглядав 2009 року П.Федорук. Він працював над адаптивною системою дистанційного навчання [10] та контролю знань на базі інтелектуальних інтернет-технологій. Дослідник розробив графоавтоматну модель, використання якої дає змогу забезпечити управління необмеженим потоком квантів знань в адаптивній системі дистанційної форми навчання, сприяє контролю знань у процесі вивчення курсу.

Створена ученим адаптивна система дистанційної форми навчання та контролю знань EduPro на основі комплексного використання

розроблених технологій і методів доводить, що застосування систем дистанційного навчання допомагає не тільки зберегти якість традиційних технологій передачі знань, а й у ряді випадків за рахунок використання адаптаційних алгоритмів добитися помітного підвищення результатів навчання студентів.

Використання дистанційних технологій у процесі навчання фізики в загальноосвітніх навчальних закладах вивчав у 2009 р. М. Моклюк. При цьому він враховував психолого-педагогічні особливості учнів, їхні темперамент та базову підготовку [19]. Дослідник запропонував вдалу модель діяльності учителя фізики з елементами дистанційних технологій. Доречним є створення умов для саморозвитку учнів, що спрямовує їх на орієнтовно-мотиваційний, пошуково-дослідницький, практичний, рефлексивно-оцінювальний етапи. Такий підхід до вивчення предмета забезпечить сприятливі умови для саморозвитку мотиваційної сфери й когнітивно-репрезентативних структур мислення.

Проблемою виховання сучасної молоді, здатної до самоосвіти, самопізнання, самовдосконалення, навчання впродовж усього життя, опікувалася М. Умрик у 2009 р. Завдяки досконалому вивченню цього питання в навчальний процес було уведено дистанційний курс «Дистанційна підтримка діяльності майбутнього вчителя інформатики», реалізовано його впровадження на базі інформаційно-навчального середовища «Веб клас ХПІ», Moodle, Агапа [11]. Курс наповнено навчальними матеріалами з дисциплін інформатичного циклу та матеріалами з теми «Теорія та практика дистанційного навчання».

Враховуючи потребу в матеріальних і духовних благах у розвиненому навчальному середовищі, що базується на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях, С. Дичковський (2009) запропонував нове вирішення проблеми культурологічної підготовки майбутніх інженерів засобами дистанційного навчання, зокрема, увести до навчального курсу дисципліни «Культурологія» і «Українська та зарубіжна культура» [12].

Спираючись на досвід Сполучених Штатів Америки, як провідної країни, де успішно реалізовано ідею дистанційного навчання в системі вищої гуманітарної освіти, у наукових працях О. Малярчук [2] та Р. Шарана [3] у 2010 р. окреслено можливості використання прогресивних американських ідей у системі вищої освіти України. Категорійний аналіз досліджень дав змогу спроектувати визначення базових понять, а саме: тлумачення дистанційного навчання як процесу засвоєння знань, умінь та навичок за умови просторово-часової віддаленості суб'єктів освітнього процесу.

Розглядаючи Концепції повної загальної освіти, можна дійти висновку про те, що недоліком загальноосвітньої підготовки залишаються недостатні

вміння учнів вільно використовувати здобуті знання для виконання практичних завдань, аналізу нестандартних ситуацій. Тому у 2010 р. О. Хара розглянула питання дистанційного вивчення математики абітурієнтів у системі довузівської підготовки. Дослідницею експериментально впроваджено [14] дистанційний курс «Математика для абітурієнтів» на навчально-підготовчому відділенні та в загальноосвітніх школах.

Останнім часом у світі спостерігається збільшення кількості хворих серед молодих людей і навіть виникнення в них інвалідності вже в студентському віці. Однак більшість студентів з особливими освітніми потребами спроможні успішно опанувати певні види професійної діяльності, давати користь державі та самовдосконалюватися. У своєму дослідженні (2010 р.) І. Делик дійшла висновку про те, що для успішної організації дистанційного навчання студентів з особливими освітніми потребами велике значення має урахування індивідуальних можливостей типових груп студентів [22].

Вплив сучасної інформаційної індустрії на науку, культуру, освіту спричиняє швидкоплинні зміни в системі освіти. Це потребує від кожного педагога креативності як нормативної професійної властивості, а від здобувачів освіти – уміння ефективно опрацьовувати величезні масиви інформації. Є. Прокоф'єв у своїй праці у 2013 р. довів [18], що дистанційне навчання є більш рентабельним, ніж звичайна дидактична система, оскільки охоплює більшу кількість студентів, ніж за традиційних умов. Найбільш рентабельним, порівняно з іншими видами дидактичних систем, є модульне навчання. Науковець також розробив та експериментально перевірів модель загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів. В основу побудованої моделі Є. Прокоф'єв поклав принципи особистісно орієнтованого навчання й інтерактивні методи навчання.

В Україні, як і в усьому світі, спостерігається збільшення кількості здобувачів освіти, які мають бажання або показники навчатися в режимі віддаленого доступу. Стрімко зростає кількість вищих навчальних закладів, які використовують дистанційну форму навчання, створюється велика кількість відкритих віртуальних закладів освіти. Проте для забезпечення навчального процесу з цією формою навчання на належному рівні необхідне масштабне застосування потужних комп'ютерних систем, які будуть у змозі забезпечити віддалений (дистанційний) доступ до захищених інформаційних систем і ресурсів навчального призначення. У 2013 р. Ю. Новиков обґрунтував та створив єдиний веб-орієнтований інформаційний ресурс навчальних матеріалів, визначив структуру такого ресурсу та функції його компонентів. Дослідник запропонував нові методи опрацювання навчальних знань, методику адаптивного навчання, імітаційні моделі освітнього процесу у

дистанційній системі навчання, створив та експериментально впровадив систему дистанційного навчання «Віртуальний університет». Система дає змогу суттєво скоротити час викладача, який він витрачає на пошук та наповнення контенту інформаційно-методичними матеріалами, що поліпшує якість освітнього процесу. Зміна парадигми освіти неодмінно пов'язується з вільним доступом до інформаційних ресурсів та зростанням ролі особистісних якостей у неперервному процесі розвитку інформаційного суспільства [13].

Першочерговим завданням для забезпечення застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти є створення сприятливих умов для тих, хто навчається, у здобуванні ними вищої освіти, підвищенні кваліфікації за рахунок упровадження в навчальний процес інноваційних інформаційно-комунікаційних та педагогічних технологій. Це й змусило у 2014 р. І. Герасименко опікуватися методикою використання технологій дистанційного навчання в процесі підготовки бакалаврів комп'ютерних наук. Дослідниця створила електронні освітні курси з кількох дисциплін циклу природничо-наукової, професійної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук, зокрема: «Інформаційні технології аналізу систем», «Організація баз даних та знань», «Теорія прийняття рішень», «Методи прийняття рішень в експертних системах» [15].

На сучасному етапі інновацій та впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій для навчання геометрії розроблено недостатню кількість електронних засобів навчання, зокрема дистанційних курсів. В основу дослідження Т. Колчук щодо методики дистанційного навчання геометрії учнів основної школи (2014 р.) покладено припущення. Дослідниця вважає, що набуття та застосування учнями закладів загальної середньої освіти математичних компетентностей у процесі дистанційної підтримки традиційного навчання геометрії значно поліпшиться. Науковець пропонує впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології завдяки використанню динамічної геометрії GRAN-2D та за допомогою проектних і дистанційних технологій [20].

У плеяді системних наукових досліджень у визначеному напрямі гідне місце посідає дослідження професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови в системі дистанційного навчання університетів Великої Британії, виконане Т. Гарбуз у 2015 р. Окреслено можливі способи впровадження моделі дистанційного навчання майбутніх учителів іноземної мови Великої Британії в систему вищої освіти України [16].

В умовах сучасних потреб формальна освіта неспроможна задовольнити інноваційні, широко розгалужені освітні запити вчителів, особливо тоді, коли це стосується інформаційно-комунікаційних технологій та інформатики. Тому неформальна й інформальна освіта вчителів стає все більш нагальною

особистісною потребою сучасного педагога. Спираючись на актуальність цього питання, О.Захар запропонувала методичну систему підвищення кваліфікації вчителів інформатики із застосуванням технологій дистанційного навчання (2016 р.). Науковець довела, що поєднання різноманітних форм навчання під час проходження курсів підвищення кваліфікації вчителів інформатики з технологіями дистанційного навчання в міжкурсовий період має позитивний вплив на підвищення їхньої професійної компетентності. Дослідницею розроблено та належним чином охарактеризовано додаткові дидактичні засоби: сайт «Інформатика в школі» (it.moippro.org.ua), блог освітнього проекту для вчителів з інформатики «Наука чи фантастика?» (<http://science-or-fantastic.blogspot.com>); навчальні та довідкові матеріали [5], відеоматеріали для вчителів інформатики, які розміщено на платформі дистанційного навчання Moodle у віртуальній спільноті (do.moippro.org.ua).

Проблемою використання лінгвістичних засобів та термінології, які частково відповідають сучасним вимогам, опікувалася у 2016 р. Г. Шиліна. У науковій праці щодо методики дистанційного навчання української мови учнів основної школи дослідницею розроблено навчально-методичне забезпечення для дистанційних курсів та онлайн-занять з української мови під час проведення факультативів та курсів на вибір у допрофільних класах [21]. Експериментально перевірено ефективність методики дистанційного навчання української мови на заняттях факультативу та курсів на вибір для учнів 8–9 класів.

У філософській рефлексії феномену дистанційної освіти (2016 р.), виконаній О. Абакумовою, ідеться про ошук способів відповідності сучасної системи освіти умовам і запитам суспільного розвитку. Науковцем логічно відтворено ґенезу дистанціонування в освіті та феномену дистанційної освіти загалом. Через детальний розгляд та ретельне дослідження питання дистанційної освіти як соціальної форми дослідницею запропоновано авторську періодизацію розгортання дистанційної освіти. Її поділено за стадіями: протодистанційної освіти, інституалізації дистанційного навчання, інституалізації дистанційної освіти, мережевої дистанційної освіти. На основі здійсненого наукового дослідження О. Абакумовою обґрунтовано аргументацію для розмежування змісту понять «дистанційне навчання» та «дистанційна освіта» [1].

Проблемою формування полікультурної компетентності перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання опікувалася дослідниця М. Моцар (2018 р.). Результати досліджень дають підстави стверджувати, що ефективність формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційних

технологій в умовах дистанційного навчання цілком залежить від інтеграції застосування запропонованої методики навчання студентів цього профілю та реалізації визначеної сукупності педагогічних умов [17].

Широке впровадження сучасних засобів дистанційного навчання, заснованих на інноваційних технологіях, забезпечує особистісно зорієнтований підхід до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних можливостей майбутніх фахівців сестринської справи у медичній галузі, специфіки освітніх технологій, особистого досвіду. Цією проблематикою опікувалася С. Ястремська (2018), розглядаючи теорію і методику професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у закладах вищої медичної освіти засобами дистанційного навчання, досліджено концепцію професійної підготовки майбутніх медичних сестер у медичних закладах вищої освіти засобами дистанційного навчання [23], яка є теоретико-методологічним підґрунтям для моделювання дистанційного освітнього процесу в нормативно-правовому форматі, містить ідею перетворення чинної системи вищої медсестринської освіти, способи її реформування та розвитку в умовах потреб особистості, що зростають, глобальної інформатизації суспільства.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, аналіз наукових досліджень у галузі дистанційної освіти вказує на те, що низку досліджень спрямовано, передусім, на вирішення проблем технічного та програмного забезпечення дистанційного навчання. Можна дійти висновку про те, що головне завдання щодо останніх досягнень у галузі дистанційної освіти – розроблення науково-методичних засад та дидактичних умов організації дистанційного навчання, підготовка й практична апробація численних вузькоспрямованих моделей, узагальнення та систематизація як вітчизняного, так і закордонного досвіду, системне впровадження результатів наукових досліджень переважно у роботу закладів вищої освіти. Дослідники, зокрема Т. Колчук, О. Хара, М. Моклюк розробили низку систем та вузькоспрямованих освітніх програм з окремих предметів у системі дистанційного навчання, а саме з математики, геометрії та фізики але системи, яка б могла широко взаємодіяти зі здобувачами середньої загальної освіти, ураховуючи їхні освітні потреби та індивідуальні особливості, на сьогодні не існує.

Більшість сучасних навчальних систем, зокрема веб-системи, наразі виконують функції бібліотек статичних гіпертекстових підручників і тестових завдань, але цього недостатньо для повноцінної й ефективної організації індивідуалізованого навчального процесу в системі загальної середньої освіти. Недостатньо розроблено також науково-методичну підтримку

дистанційного навчання здобувачів загальної середньої освіти. Освітні вимоги, що постійно зростають, змушують шукати нові засоби, форми та методи, зокрема дистанційного навчання, відкритого для кожного. Викладене й зумовлює актуальність наукової проблеми дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Перспективи подальших досліджень у напрямі дистанційної форми освіти. Українські науковці провели низку досліджень, однак проблеми ефективного впровадження дистанційної форми навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти не розглядалися.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] О. О. Абакумова, «Феномен дистанційної освіти в контексті сучасних соціокультурних змін», *Вісник Національного технічного ун-ту України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць*. Київ, Україна: ІВЦ «Політехніка», № 2(32), с. 7–10, 2011.
- [2] О. В. Малярчук, «Головні етапи і тенденції розвитку вищої освіти у США», *Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Педагогіка та психологія*, вип. 392, с. 58–63, 2008.
- [3] Р. В. Шаран, «Технології дистанційного навчання як фактор ефективного розвитку освіти дорослих в США», *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: зб. наук. праць викладачів за підсумками науково-дослідної роботи в 2006 році*. Хмельницький, Україна: ХНУ, с. 56–57, 2007.
- [4] О. Г. Кіріленко, «Педагогічні умови підготовки викладачів вищих технічних навчальних закладів до організації дистанційного навчання», дис. канд. наук. Харків, Україна, 2008, 236 с.
- [5] О. Г. Захар, «Методична система підвищення кваліфікації вчителів інформатики із застосуванням технологій дистанційного навчання», дис. канд. наук. Київ, Україна, 2016, 278 с.
- [6] О. М. Самойленко, «Оцінка ефективності дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації викладачів інформатики ВПНЗ», *Науковий вісник Миколаївського державного ун-ту: зб. наук. праць; Педагогічні науки*. Миколаїв, Україна: МДУ, т. 2, вип. 12, с. 222–229, 2005.
- [7] Л. Л. Ляхоцька, «Науково-педагогічна школа як осередок інноваційних процесів у системі післядипломної педагогічної освіти», *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*. Київ, Україна: Атопол Груп, вип. 7(20), с. 103–111, 2012.
- [8] Л. А. Карташова, «Соціально-економічні та педагогічні вимоги до інформаційно-технологічного забезпечення сучасного вчителя загальноосвітнього навчального закладу», *Вища освіта України:*

тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». Київ, Україна: Генеза, № 3 (дод. 1), с 534–539, 2009.

- [9] Н. В. Жевакіна, «Особенности функционирования системы дистанционного образования в Украине», *Вісник Луганського національного педагогічного ун-ту імені Тараса Шевченка*, № 1, с. 110–113, 2004.
- [10] П. І. Федорук, «Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних інтернет-технологій», дис. д-ра наук. Київ, Україна, 2009, 302 с.
- [11] М. А. Умрик, «Диверсифікація професійної освіти засобами дистанційного навчання», *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного ун-ту. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, Україна: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, ч. 2, с. 129–133, 2005.
- [12] С. І. Дичковський, «Неперервна гуманітарна освіта – новий етап педагогічного мислення», *Гуманітарні науки*, № 2, с. 20–29, 2004.
- [13] Ю. Л. Новіков, В. М. Томашевський та П. А. Камінська, «Концепція створення уніфікованого адаптивного середовища для систем навчання», на *Міжнар. наук. конф. Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблеми обчислювального інтелекту*. Херсон, Україна: ХНТУ, 2010, т. 2, с. 129–132.
- [14] О. М. Хара, «Психологічні особливості дистанційного навчання математики», *Математика в школі*, № 9, с. 32–35, 2008.
- [15] І. В. Герасименко, «Методика використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук», дис. канд. наук. Черкаси, Україна, 2014, 233 с.
- [16] Т. В. Гарбуза, «Професійна підготовка майбутніх учителів іноземної мови в системі дистанційного навчання університетів Великої Британії», дис. канд. наук. Житомир, Україна, 2015, 236 с.
- [17] М. Моцар, «Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання», дис. канд. наук; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, Україна, 2018, 245 с.
- [18] Е. Г. Прокофьев, «Организация самостоятельной работы студентов с применением технических средств обучения и новых информационных технологий», *Теорія і методика навчання інформатики та математики: зб. наук. праць*. Мелітополь, Україна: МДПУ, вип. 3, с. 139, 2004.
- [19] М. О. Моклюк, В. Ф. Заболотний та М. І. Шут, «Вивчення фізики в системі дистанційної освіти», *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: зб. наук. праць; Серія № 3. Фізика і математика у вищій і середній школі*. Київ, Україна: НПУ ім. М. П. Драгоманова, № 2, с. 123–126, 2006.

- [20] Т. В. Колчук, «Принципи розробки навчальних матеріалів дистанційного курсу», *Теорія та методика електронного навчання: зб. наук. праць*. Кривий Ріг, Україна: Видав. відділ НМетАУ, вип. 2, с. 291–296, 2011.
- [21] Г. А. Шиліна, «Класно-дистанційна форма навчання на уроках української мови та заняттях факультативу у допрофільних класах середньої школи», *Дивослово*, № 10(691), с. 2–8, 2014.
- [22] І. С. Делик, «Особливості запровадження дистанційного навчання студентів з особливими потребами у ВНЗ», *Наукові записки Вінницького державного педагогічного ун-ту ім. М. Коцюбинського: зб. наук. праць; Серія «Педагогіка і психологія»*; В. І. Шахов, Ред. та ін. Вінниця, Україна: ТОВ «Планер», № 29, с. 98–102, 2009.
- [23] С. О. Ястремська, «Застосування системи MOODLE в дистанційному навчанні магістрів сестринської справи», *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. праць*. Львів, Україна, № 16, с. 186–190, 2017.

REMOTE STUDY IN GENERAL SECONDARY EDUCATION AS A SCIENTIFIC PROBLEM

Oksana Virolainen,

Deputy director for educational
work communal institution «Secondary school № 58»
Dnieper City Council
Dnieper, Ukraine;
graduate student of the department
of pedagogy, administration and social work
SIHE «University of Education Management».
Kyiv, Ukraine.
Supervisor –V. A. Gladush
vera.77.147@gmail.com

Abstract. The article analyzes the development of scientific studies of Ukrainian scientists in the direction of distance education. The importance of this issue is considered as a means of using the high speed of acquiring new knowledge that is necessary at the present stage and opportunities to improve the performance of educational activities through information technology. Nowadays, the use of distance learning forms and methods is necessary, because such a system of education promotes the individualization of the process of successful learning, encourages students to work independently, fosters the formation of an information culture in them, and confronts the acquisition and use of information through the use of innovative means. Various ways and approaches of the domestic scientists to the given problem are considered. The analysis of recent researches of Ukrainian scientists concerning introduction of distance

learning in the modern educational space is made. It is revealed that the leading necessity of the latest achievements in the field of distance education is the development of scientific and methodical principles and didactic conditions for the organization of distance learning, preparation and practical testing of numerous, narrowly oriented models of distance learning, generalization and systematization of both domestic and foreign experience in the system of remote training, systematic introduction of research results mainly in the work of higher education institutions. It has been established that systems that could dynamically interact with applicants of secondary general education, taking into account their educational needs and individual peculiarities, do not exist today.

Key words: Distance education; information technology; distance courses; educational process; information and communication tools; information space.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СРЕДНИХ ЗАВЕДЕНИЯХ КАК НАУЧНАЯ ПРОБЛЕМА

Виролайнен Оксана Васильевна,

заместитель директора по учебно-воспитательной работе

коммунального заведения образования

«Средняя общеобразовательная школа № 58»

Днепропетровского городского совета,

Днепр, Украина;

аспирантка кафедры педагогики, администрирования
и социальной работы

Учебно-научного института менеджмента и психологии

ГЗВО «Университет менеджмента образования».

Киев, Украина.

Научный руководитель – В. А. Гладуш

vera.77.147@gmail.com

Аннотация. В статье проанализированы научные исследования украинских ученых в направлении дистанционного образования. Говорится о важности внедрения дистанционной системы образования в общеобразовательных средних школах поскольку она позволяет быстро получать новые современные знания, а также повышать эффективность функционирования сфер образовательной деятельности благодаря информационным технологиям. Такая система образования способствует индивидуализации процесса обучения, побуждает учащихся к самостоятельной работе, способствует формированию у них информационной культуры, настраивает на овладение инновационными средствами получения и применения информации.

Рассмотрены различные способы и подходы отечественных ученых к решению данной проблемы.

Прежде всего, следует разработать научно-методические основы и дидактические условия организации дистанционного обучения, подготовить и апробировать многочисленные узконаправленные модели дистанционного обучения, обобщить и систематизировать отечественный и зарубежный опыт дистанционного обучения, системного внедрения результатов научных исследований преимущественно в работу высших учебных заведений. Установлено, что системы, которая могла бы динамично взаимодействовать с соискателями среднего общего образования, учитывая их образовательные потребности и индивидуальные особенности, на сегодня не существует.

Ключевые слова: дистанционное образование; информационные технологии; дистанционные курсы; образовательный процесс; информационно-коммуникационные средства; информационный простор.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. O. Abakumova, «Fenomen dystantsiinoi osvity v konteksti suchasnykh sotsiokulturnykh zmin», Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho un-tu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Filosofii. Psykholohiia. Pedahohika: zb. nauk. prats. Kyiv, Ukraina: IVTs «Politekhnik», № 2(32), s. 7–10, 2011.
- [2] O. V. Maliarchuk, «Holovni etapy i tendentsii rozvytku vyshchoi osvity u SShA», Naukovyi visnyk Chernivetskoho un-tu. Pedahohika ta psykholohiia, vyp. 392, s. 58–63, 2008.
- [3] R. V. Sharan, «Tekhnolohii dystantsiinoho navchannia yak faktor efektyvnoho rozvytku osvity doroslykh v SShA», Aktualni problemy humanitarnykh ta pryrodnychykh nauk: zb. nauk. prats vykladachiv za pidsumkamy naukovo-doslidnoi roboty v 2006 rotsi. Khmelnytskyi, Ukraina: KhNU, s. 56–57, 2007.
- [4] O. H. Kirilenko, «Pedahohichni umovy pidhotovky vykladachiv vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv do orhanizatsii dystantsiinoho navchannia», dys. kand. nauk. Kharkiv, Ukraina, 2008, 236 s.
- [5] O. H. Zakhar, «Metodychna systema pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv informatyky iz zastosuvanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia», dys. kand. nauk. Kyiv, Ukraina, 2016, 278 s.
- [6] O. M. Samoilenko, «Otsinka efektyvnosti dystantsiinoho navchannia v protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii vykladachiv informatyky VPNZ», Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnogo un-tu: zb. nauk. prats; Pedahohichni nauky. Mykolaiv, Ukraina: MDU, t. 2, vyp. 12, s. 222–229, 2005.

- [7] L. L. Liakhotska, Naukovo-pedahohichna shkola yak oseredok innovatsiinykh protsesiv u systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity», Visnyk pislidyplomnoi osvity: zb. nauk. prats. Kyiv, Ukraina: Atopol Hrup, vyp. 7(20), s. 103–111, 2012.
- [8] L. A. Kartashova, «Sotsialno-ekonomichni ta pedahohichni vymohy do informatsiino-tekhnologichnoho zabezpechennia suchasnoho vchytelia zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu», Vyshcha osvita Ukrainy: tematychnyi vypusk «Pedahohika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii». Kyiv, Ukraina: Heneza, № 3 (dod. 1), s 534–539, 2009.
- [9] N. V. Zhevakyna, «Osobennosty funktsyonyrovanyia systemy dystantsyonnoho obrazovanyia v Ukrayne», Visnyk Luhanskoho natsionalnoho pedahohichnoho un-tu imeni Tarasa Shevchenka, № 1, s. 110–113, 2004.
- [10] P. I. Fedoruk, «Adaptyvna systema dystantsiinoho navchannia ta kontroliu znan na bazi intelektualnykh internet-tekhnologii», dys. d-ra nauk. Kyiv, Ukraina, 2009, 302 s.
- [11] M. A. Umryk, «Dyversyfikatsiia profesiinoi osvity zasobamy dystantsiinoho navchannia», Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho un-tu. Seriia: Pedahohichni nauky. Kirovohrad, Ukraina: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, ch. 2, s. 129–133, 2005.
- [12] S. I. Dychkovskiy, «Neperervna humanitarna osvita – novyi etap pedahohichnoho myslennia», Humanitarni nauky, № 2, s. 20–29, 2004.
- [13] Yu. L. Novikov, V. M. Tomashevskiy ta P. A. Kaminska, «Kontseptsiiia stvorennia unifikovanoho adaptyvnoho seredovyscha dlia system navchannia» na Mizhnar. nauk. konf. Intelektualni systemy pryiniattia rishen i problemy obchysliuvalnoho intelektu. Kherson, Ukraina: KhNTU, 2010, t. 2, s. 129–132.
- [14] O. M. Khara, «Psykhologichni osoblyvosti dystantsiinoho navchannia matematyky», Matematyka v shkoli, № 9, s. 32–35, 2008.
- [15] I. V. Herasymenko, «Metodyka vykorystannia tekhnolohii dystantsiinoho navchannia v pidhotovtsi bakalavriv kompiuternykh nauk», dys. kand. nauk. Cherkasy, Ukraina, 2014, 233 s.
- [16] T. V. Harbuza, «Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy v systemi dystantsiinoho navchannia universytetiv Velykoi Brytanii», dys. kand. nauk. Zhytomyr, Ukraina, 2015, 236 s.
- [17] M. Motsar, «Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv z vykorystanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia», dys. kand. nauk; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv, Ukraina, 2018, 245 s.
- [18] E. G. Prokof'ev, «Organizaciya samostoyatel'noj raboty studentov s primeneniem tekhnicheskikh sredstv obucheniya i novykh informacionnykh tekhnologij», Teoriia i metodyka navchannia informatyky ta matematyky: zb. nauk. prats. Melitopol, Ukraina: MDPU, vyp. 3, s. 139, 2004.

- [19] M. O. Mokliuk, V. F. Zabolotnyi ta M. I. Shut, «Vyvchennia fizyky v systemi dystantsiinoi osvity», Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova: zb. nauk. prats; Seriiia № 3. Fizyka i matematyka u vyshchii i serednii shkoli. Kyiv, Ukraina: NPU im. M. P. Drahomanova, № 2, s. 123–126, 2006.
- [20] T. V. Kolchuk, «Pryntsypy rozrobky navchalnykh materialiv dystantsiinoho kursu», Teoriia ta metodyka elektronnoho navchannia: zb. nauk. prats. Kryvyi Rih, Ukraina: Vydav. viddil NMetAU, vyp. 2, s. 291–296, 2011.
- [21] H. A. Shylina, «Klasno-dystantsiina forma navchannia na urokakh ukrainskoi movy ta zaniattiakh fakultatyvu u doprofilnykh klasakh serednoi shkoly», Dyvoslovo, № 10(691), s. 2–8, 2014.
- [22] I. S. Delyk, «Osoblyvosti zaprovadzhennia dystantsiinoho navchannia studentiv z osoblyvymu potrebamy u VNZ», Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho un-tu im. M. Kotsiubynskoho: zb. nauk. prats; Seriiia «Pedahohika i psykhohiia»; V. I. Shakhov, Red. ta in. Vinnytsia, Ukraina: TOV «Planer», № 29, s. 98–102, 2009.
- [23] S. O. Yastremska, «Zastosuvannia systemy MOODLE v dystantsiinomu navchanni mahistriv sestrynskoi spravy», Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti: zb. nauk. prats. Lviv, Ukraina, № 16, s. 186–190, 2017.